

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่มีการพัฒนาเครื่องมือสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่างๆ เช่น โทรศัพท์ โทรพิมพ์ โทรสาร รวมทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ ส่งผลให้การทำธุรกรรมทางการค้านิยมใช้เครื่องมือสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในการติดต่อค้าขาย เพราะสิ่งเหล่านี้ช่วยย่นระยะเวลาในการติดต่อสื่อสารและทำให้การค้าสะดวกมากขึ้นแม้ว่าคู่สัญญาจะอยู่ห่างไกลกันเพียงใดก็ตาม โดยเฉพาะในปัจจุบันได้มีการพัฒนาการติดต่อสื่อสารทางคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะการติดต่อเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายโยงใยทั่วโลก หรือที่เรียกว่าเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การทำธุรกรรมทางการค้าระหว่างประเทศเติบโตมากยิ่งขึ้น ผู้ขายสินค้าหรือให้บริการสามารถนำเสนอสินค้าหรือบริการให้แก่บุคคลได้เป็นจำนวนมากโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อย บุคคลไม่ว่าอยู่ที่ใดในโลกสามารถศึกษาและค้นหารายละเอียดของสินค้าหรือบริการหรือทำสัญญาที่ตนเองต้องการได้โดยง่ายเพราะเป็นระบบการติดต่อสื่อสารที่เปิดกว้างเชื่อมต่อได้ตลอด 24 ชั่วโมง รวมทั้งมีความรวดเร็ว ทำให้การติดต่อสื่อสารโดยใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีการทำสัญญาซื้อขายสินค้าและบริการผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เช่น การใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) หรือเว็บไซต์ (Website) ทำสัญญาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะมีทั้งข้อความ ภาพและเสียงหรืออาจเป็นการทำสัญญาระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยกันเอง โดยการตั้งโปรแกรมไว้ล่วงหน้า เป็นต้น ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีที่แตกต่างจากการทำสัญญาซื้อขายสินค้าหรือบริการในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งมักจะทำสัญญากันด้วยวาจา ด้วยกิริยาอาการ หรือด้วยลายลักษณ์อักษร

อย่างไรก็ดี ถึงแม้รูปแบบหรือวิธีการที่ใช้ในการติดต่อทำนิติกรรมจะแตกต่างไปจากเดิมก็ตาม การทำนิติกรรมโดยใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ยังคงต้องอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายและในปัจจุบันก็มีการบัญญัติกฎหมายที่จะนำมาปรับใช้กับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์อยู่ตลอดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้ทันกับเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาก็คือหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาปรับใช้กับรูปแบบของการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างเหมาะสมหรือไม่ และหากเป็นกรณีของการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างประเทศปัญหาใดบ้างที่ควรจะหยิบยกพิจารณา

เป็นที่ทราบกันดีว่า ในระบบการค้าระหว่างประเทศ คู่สัญญา มักตกลงทำสัญญาหลักที่สำคัญอย่างน้อย 4 สัญญา ได้แก่ สัญญาซื้อขาย สัญญารับประกันของทางทะเล สัญญาว่าด้วยการชำระราคาและสัญญาประกันภัยทางทะเล ซึ่งหากพิจารณาจากสัญญารับประกันของทางทะเล ก็จะสามารถตีความการรับประกันของทางทะเลเป็นการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศที่ได้รับความนิยมมากที่สุด และเนื่องด้วยในปัจจุบันการทำสัญญารับประกันของทางทะเลแม้จะยังนิยมทำขึ้นในลักษณะเอกสารที่เป็นกระดาษแต่ก็เริ่มมีการทำสัญญารับประกันของทางทะเลในรูปแบบทางอิเล็กทรอนิกส์เช่นกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วของคู่สัญญากันมากขึ้น ดังนั้น จึงมีประเด็นปัญหาต่างๆ ในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่อาจมีผลการกระทบต่อสัญญารับประกันของทางทะเลและเอกสารการขนส่ง

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การติดต่อสื่อสารในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์หรือผลกระทบต่อพระราชบัญญัติการรับประกันของทางทะเล พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ในส่วนของสัญญารับประกันของทางทะเลและเอกสารการขนส่ง เนื่องจากในอนุสัญญา มาตรา 2(2) บัญญัติยกเว้นไม่บังคับใช้ แก่ใบตราส่ง (Bill of lading) เอกสารหรือตราสารที่โอนเปลี่ยนมือได้ ดังนั้น จึงทำให้เกิดประเด็นปัญหาว่า อนุสัญญาดังกล่าวมีผลกระทบต่อพระราชบัญญัติการรับประกันของทางทะเล พ.ศ. 2534 หรือไม่ อย่างไร และการที่อนุสัญญาบัญญัติยกเว้นไม่บังคับใช้ ได้แก่ ใบตราส่ง (bill of lading) หากเป็นการออกเอกสารขนส่งประเภทอื่นๆ เช่น Sea waybill consignment note, ship's delivery order, straight bill of lading เป็นต้น จะอยู่ภายใต้บังคับของอนุสัญญานี้หรือไม่ อย่างไร และหลักการที่อนุสัญญาบัญญัติไม่ใช้กับใบตราส่งจะเป็นการปฏิเสธว่าอนุสัญญาฉบับนี้ไม่ใช้แก่สัญญารับประกันของทางทะเล หรือไม่ ซึ่งยังเป็นปัญหาในทางทฤษฎี และในทางปฏิบัติ ด้วยเหตุที่พระราชบัญญัติการรับประกันของทางทะเล พ.ศ. 2534 ถูกร่างขึ้นมาโดยสมมุติฐานที่ว่า ใบตราส่ง เป็นเอกสารที่อยู่ในรูปของกระดาษ โดยมีได้ค้ำนึ่ง ว่าใบตราส่งจะอยู่ในรูปแบบของอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ เนื่องจากประเทศไทย มีพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แต่ในขณะที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคี¹ อนุสัญญาฉบับนี้ จะมีผลกระทบต่อพระราชบัญญัติการรับประกันของทางทะเล พ.ศ. 2534 ในส่วนของสัญญารับประกันของทางทะเล อย่างไร

¹ _____ . รายงานการประชุม คณะกรรมาธิการการต่างประเทศ วุฒิสภา สำนัก
รายงานการประชุมและชาวเลข 2550. (เอกสารอัดสำเนา)

1.2 วัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา

เนื่องจากการทำธุรกรรมโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้มีรูปแบบแตกต่างไปจากเดิม มีบทบาทสำคัญต่อระบบการค้าระหว่างประเทศ สัญญาและบริการในปัจจุบันมากขึ้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงผลกระทบของอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 ที่มีต่อพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ.2534 ในส่วนของการเกิดสัญญารับขนของทางทะเล ตลอดจนเอกสารในสัญญารับขนของทางทะเลในรูปแบบสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ และมุ่งศึกษาว่าหากประเทศไทยเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาดังกล่าว จะมีผลกระทบต่อพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ.2534 ในส่วนของสัญญารับขนของทางทะเล และเอกสารการขนส่งของทางทะเลในลักษณะใดบ้าง และมีวิธีการแก้ไขปัญหามาตรัง

1.3 วิธีการในการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้วิธีการศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากหนังสือ บทความทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสถาบันกฎหมายต่างๆ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากเว็บไซต์ของ UNCITRAL และหน่วยงานต่างๆ ในต่างประเทศ เช่น International Chamber of Commerce รวมทั้งมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ โดยเปรียบเทียบแนวทางการปรับใช้กฎหมายและการแก้ไขอุปสรรคทางกฎหมายที่มีต่อการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ตลอดจนวิเคราะห์ผลกระทบของการเกิดสัญญารับขนของทางทะเล และเอกสารการขนส่งในรูปแบบสัญญาอิเล็กทรอนิกส์

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาในครั้งนี้ จะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างประเทศ และผลกระทบที่อาจเกิดต่อพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ.2534 ในส่วนของการเกิดสัญญารับขนของทางทะเล และเอกสารการขนส่ง ในรูปแบบสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงหลักกฎหมายของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 ตลอดจนพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544 และหลักการของสัญญาฉบับของทางทะเล ให้มากยิ่งขึ้น
2. เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหาในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 ที่อาจส่งผลกระทบต่อพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ.2534 ในส่วนของสัญญาฉบับของทางทะเลและเอกสารการขนส่ง รวมทั้งเสนอความเห็นและแนวทางในการแก้ไขปัญหา
3. เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ และประโยชน์ที่จะได้รับ จากการปรับใช้อนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 ในกรณีที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เพื่อเป็นข้อมูลในการประกอบการพิจารณาที่อาจมีผลกระทบหรือปัญหาในด้านอื่นๆ